

Anna Palkovičová

Citróny a veci podobné

Elektrické drôty zvädzajú urputný boj so stĺpmi, ktoré sa ich snažia udržať vo svojom zovretí. Najradšej by sa oslobodili, ale stĺpy ich poctivo držia. Aj staré okenné tabule na Textilnej ulici majú čo robiť, aby sa udržali na svojom mieste. Stromy si to, naopak, užívajú. Aj na malý závan vetra čakajú netrpezlivo s každým novým dňom. Konečne príde niekto, kto ich poštekli na miestach, kde ich to najviac svrbí. Niekedy sa dohodnú s vtákmi, čo na nich obvykle sedia, ale tie nie vždy spolupracujú a nechajú sa ľahko rozptýliť. Nejaký hlasnejší zvuk alebo prudší pohyb dole na zemi a už ich niet. Niekedy je vietor taký nebadaný a tichý, že zaň rozpráva lístie na stromoch. Len to tak príjemne šumí.

Dnešný vietor si však svoj príbeh rozpráva sám. Hlasno sa ženie ulicami, dáva do pohybu stromy, drôty, okná, bráničky, odpadky, ktoré niekto netrafil do smetného koša, i plastových kuchárov lákajúcich na tarhoňu s hovädzím mäsom, cestovinový šalát a vyprážený syr.

Milada

Milada tuší, že tento vietor je spolu s tmavými mrakmi nad jej hlavou predzvesťou búrky, a tak sa na bicykli ovešanom nákupnými taškami snaží čo najrýchlejšie dostať domov. Lenže má tú smolu, že býva pri kostole, odkiaľ sa práve rúti náš vietor. Baretku jej už dávno uchmatol a hoci to bolo dedičstvo po mame, nechala ju Milada napospas veternému živlu. Má čo robiť, aby vietor neuchmatol aj ju. Keby tak spadla a celý nákup sa jej rozsypal na cestu. Na ulici síce nikto nie je, všetci sa už stihli schovať, ale čo ak by sa práve v tej chvíli niekto pozeral z okna? Čo tam po tom, že by ju uvidel na zemi. Horšie by bolo, keby sa jej z tašky vysypali popri jogurtoch, rožkoch, vanilkových cukroch aj citróny. O Milade sa vie, že v skleníku pestuje citróny a veľmi sa jej darí. Až na to, že nedarí. Obyčajne chodí nakupovať na opačný koniec mestečka, ale v tomto nečase si netrúfla.

Milada si je istá, že sa niekto pozerá z okna. Tetka Kovalčíčka určite, tá všetko sleduje. Možno aj Mariena. Veď aj Milada by bola zvedavá, či náhodou v takomto vetre nejde niekto po ulici a nepadá z bicykla. Nie že by sa na tom chcela smiať, to vôbec. Určite by bola pripravená pomôcť. Ale len keby bolo treba. Ono sa to nezdá, ale je ťažké rozlíšiť, či treba alebo nie. Niekedy možno aj treba, ale sú ľudia, ktorí pomoc nechcú. Keby ste im chceli pomôcť, nahnevajú sa. Načo sa potom s takými ľuďmi trápiť? Ešte z toho vyjdete ako hlupák alebo niečo horšie. Milada by dnes pomoc naozaj nechcela.

Našťastie ju ani nepotrebuje. S vypätím všetkých síl to zvládla bez pádu až domov. Hneď ako zatvorila za sebou bránu, zablýskalo sa a ani nestihla okríknúť psa motajúceho sa jej pod nohami, už aj zahrnelo. Rýchlo sa prace dovnútra, vyloží nákup a ide sa pozrieť z okna. Čo sa to dnes deje s tým počasím? Nemá rada takéto dni. Má ísť poobede k Mariene na besedu, ale radšej asi zostane doma, hoci to bude znamenať ďalší osamelý večer. Má už len psa a citróny. Dcéra sa po vysokej škole odsťahovala do Talianska a muž zomrel pred niekoľkými rokmi. Bola to nešťastná nehoda, privalil ho traktor a Milada na deň, keď sa to stalo, do smrti nezabudne.

Má ho pred očami každý večer, keď sa pokúša zaspáť. Odkedy manžel zomrel, nikto jej nepovedal, že je pekná. On jej to hovoril pravidelne aj vtedy, keď už mala sivé vlasy, kŕčové žily a veľkosť 46 jej bola tak akurát. Niekedy si želá, aby ju predtým než zomrel, opustil, odišiel za inou alebo aspoň začal piť. Nemusela mať toľko krásnych spomienok. Čo si má teraz s nimi počítať? Každý deň sa s nimi musí odznova zmieriť.

Aby na ne nemyslela každú bdelú sekundu, začala pestovať citróny. Mariena ju k tomu takmer až donútila a v začiatkoch jej veľmi pomohla. Je to v podstate ich spoločné dielo a Milada nechce Marienu sklamať tým, že jej väčšina citrónovníkov uschla. Jej jedinej by to povedala, ale Mariena bola taká rada, že sa Milade darí, že jej Milada túto radosť nechcela vziať. Hneď by si začala myslieť, že sa zase necháva uniesť spomienkami a že potrebuje nielen povzbudiť, ale určite aj prakticky pomôcť. A po tom Milada teraz veľmi netúži.

Vlastne sa jej nechce byť dodávateľkou citrónov pre celú ulicu. Cíti sa síce užitočne a má pocit, že ju ľudia majú preto radi, ale často myslí na to, že ju majú radi len preto. Myslí na to, že ak nebudú citróny, nebude záujem ani o ňu. Myslí na to, že už nebude dôvod, prečo by sa o ňu mali ľudia zaujímať. Myslí na to, že jej už nikto nikdy nepovie, že je pekná.

Monika

V takomto počasí sa vybrať na taký dôležitý nákup, to je rozum. Monike prebleskne myslou otázka seba samej, či si náhodou túto záležitosť nemala ešte viac premyslieť. Či nie je unáhlená. Rozhodovanie je pre ňu nočnou morou. Nenašla ešte spôsob, ako sa rozhodovať tak, aby bola so svojím rozhodnutím spokojná. Vždy je tam to nešťastné čo ak alebo keby alebo možno alebo tri bodky s otáznikom. Nekonečné vymýšľanie možností a ich dôsledkov vníma vo svojom živote ako prekážku, kvôli ktorej má nevýhodu voči všetkým ostatným tvorom na zemi. Ostatní predsa vždy vedia, čo urobiť. Alebo im stačí krátky čas na rozhodovanie.

Pri rozhodovaní o dôležitých veciach upokojuje samu seba, že predsa nemá prorocké schopnosti a nevie jednoznačne povedať, čo sa stane, ak sa rozhodne pre A a čo sa stane, ak sa rozhodne pre B. Najlepšie je teda nejako sa rozhodnúť a byť pripravený na všetko. Na živote je predsa pekné to, že ho do veľkej miery nevieme kontrolovať a že je plný prekvapení. Lenže Monika nemá rada prekvapenia, má rada svoje predstavy. Vie o tom a neznáša to na seba.

Tak či onak, Monika potrebuje nové šaty. V tomto nečase bude určite v obchodnom dome málo ľudí, to jej vyhovuje. V mestečku je menší obchodný dom, skôr domček, so zopár obchodmi, veľkými potravinami, drogériou, kvetinárstvom, obchodom s odevmi. Monika si šaty kupuje zásadne v sekáčoch, ale v mestečku sa žiaden nenachádza a ona má večer niečo dôležité, potrebuje vyzeráť pekne, sviežo, odvážne, odhodlane, sebaisto, skrátka novo. Má pocit, že ani jedno z toho nie je, ale chce tak aspoň pôsobiť. Vždy chcela byť éterickou bytosťou, ktorá vyžaruje čosi, čo sa nedá prehliadnuť, čosi, čo núti ostatných povedať si, aká je zaujímavá. Zistenie, že nevyžaruje nič výnimočné a že je len obyčajnou Monikou, v nej zanechalo ďalšie sklamanie zo seba samej.

Býva kúsok od obchodného domu, nevdá jej ísť ani v tomto nečase. Cestou späť bude určite pršať, ale dáždík si nezoberie, len by jej zavádzal. A aj tak si dnes bude umývať vlasy. Pri vchode do obchodného domu sa takmer zrazí s pani Miladou, vychýrenou pestovateľkou citrónov. Dobrý teta, mama by si prosila zopár citrónov, príde jej spolužiačka na návštevu a chce

sa pred ňou blysnúť pohostením, rozmýšľa spraviť citronádu a citrónový koláč z vašich citrónov. Monika si mamin odkaz len pomyslela, má to čas, spolužiačka príde až o týždeň. Mama je z toho v strese už dva týždne, ale Monika má vlastný život a vlastné stresy. Nechápe, prečo ju mama vôbec pozýva, vyvára pre ňu, po nociach hľadá nové recepty a keď idú jesť, hanbí sa pred ňou prežehnať. Akoby sa dalo len tak pokračovať v konverzácii, ktorú ste začali kedysi dávno. Akoby ste boli stále tým istým človekom ako pred tridsiatimi rokmi.

Fúha, tieto šaty vyzerajú fakt dobre. Ale aj tieto a vlastne takmer všetky. Monika dúfa, že budú mať jej číslo iba z jedných. Povedala si, že si kúpi len jedny šaty, aby nemala príliš veľké výčitky, že podporuje neľudské pracovné podmienky niekde v Bangladéši a zvyšuje svoju uhlíkovú stopu. Lenže to znamená, že sa bude musieť zase rozhodovať.

Nehovoriac o tom, že vlastne vôbec nevie, či bude mať večer odvahu povedať to tak, ako si to už dva mesiace pripravuje. Alebo zase nepovie nič. Prečo vždy všetko v realite vyzerá inak ako v predstavách? Niekedy si v hlave premieta spoločné rozhovory a snaží sa v nich zachytiť prísľub budúcnosti. Monika sa po hodine vracia z nákupov s dvomi šatami. Myslí na ženy v bangladéšskej továrni, ale viac na blížiaci sa stretnutie s Danielom. Myslí na staré časy, kedy si boli takí blízki ako si nikdy nikde dvaja ľudia neboli. Myslí na to, či sa náhodou nesnaží dostať sa za hranice jeho možností. Myslí na to, že mu dá na výber. Myslí na to, že to nedokáže, pretože, keď mu povie vyber si: buď – alebo, vie, že on si vyberie alebo a nie buď. Tak už nebuď taký a povedz niečo.

Mariena

Sekundová ručička hlasno a pravidelne odkrajuje zo života. Mariena si už na túto melódiu zvykla, ale jej muž hodiny po svokre neznáša. Pripadajú mu hlučné a vyratávajú mu všetko, čo v živote nestihol. Svojej žene by nikdy nenavrhol, aby dali preč baterku a mali ich len ako dekoráciu.

Mariene hodiny pripomínajú detstvo a teší ju, že stále fungujú. Na rozdiel od muža má pocit, že popri ich tikaní plynie čas pomalšie. Nenosi si v sebe nesplnené sny a neuskutočnené dobrodružstvá. Nič zásadné si ani nevyčíta. Nemá pocit, že by jej v živote niekto ublížil alebo jej niečo upieral. Rodičia ju vychovali najlepšie, ako vedeli. Dobré sa vydala a o svojom mužovi tvrdí, že je to najlepší manžel na svete. Netvrdí to len tak, aj si to myslí. Hoci jej už prestal hovoriť, že ju má rád, vedela, že má. Keď je z niečoho sklamaná alebo smutná, je sklamaný a smutný aj on a ona to na ňom vidí.

Mariena je čistá duša. Rodina na nej oceňuje najmä to, že nie je nervózna ani vtedy, keď je hladná. Väčšinou je dobre naladená a keď sa niekto sťažuje alebo na niečo nadáva, nepridá sa, ale akoby naschvál sa snaží nájsť na chúlostivej situácii niečo pozitívne. Niekedy tým však spôsobí len väčší nepokoj. Kamarátku Miladu pár rokov pred dôchodkom vyhodili z práce a keď jej Mariena navrhla, že sa môže aspoň začať venovať tomu, čo ju baví a nemá na to čas, napríklad pestovaniu citrónov, o ktorom stále hovorí, Milade sa to nezdalo lepšie ako mať zamestnanie. Alebo keď muž nabúral svoju milovanú červenú Felíciu tak, že sa už nedala opraviť. Mariena priniesla na druhý deň domov ponukový leták z autobazáru a chcela sa spolu s mužom tešiť, že si bude môcť konečne kúpiť nové auto. Podcenila však puto, ktoré si jej muž

k autu vytvoril. Skutočnou výzvou pre ňu bolo, keď im sused otrávil sliepky, lebo mu chodili na záhradu. Muž aj so synom to v prvej chvíli chceli riešiť krvnou pomstou na susedovom psovi, Mariena sa ich snažila presvedčiť, že sused za to vlastne nemôže, asi si viac vypil alebo mal nejaký skrat. Uspela až s tým, že predsa nechcú roztočiť kolotoč zla. Nie je vždy ľahké si to uvedomiť, ale odplácať sa za zlé znovu len zlým alebo ešte horším skrátka nič nerieši, práve naopak.

Mariena doupratuje kuchyňu a rozmýšľa, ktorý z Miladiných obľúbených koláčov dnes upeče. Vonku je síce pľuší, ale snáď to prejde a Milada na dohodnutú návštevu príde. Milada sa dlho nevedela spamätať z manželovej náhlej smrti, bola z toho ako smútkom ochrnutá. Zostala sama a Mariena mala čo robiť, aby ju vytrhla z nezáujmu o okolitý svet. Vedela, že citróny jej muža nenahradia, ale snažila sa ju motivovať k nejakej činnosti. A podarilo sa.

Mariena nerozumie, prečo ona má také šťastie, čím si to zaslúžila? Okrem dobrého muža má aj syna, ktorý keď sa rozhýbe, časom sa hádam aj ožení a ona bude mať vnúčatá. Bude mať stále pre koho žiť. Ako sa to stalo, že nie jej, ale Miladinho muža privalil traktor? Prečo sa jej syn neodstáhoval do inej krajiny?

Má Miladu rada a cíti sa trochu vinná za to, že ona má všetko, čo Milada stratila. Všimla si, že sa jej citrónovníkom v poslednom čase veľmi nedarí a chcela by, aby sa jej to Milada nehanbila povedať. Ved' o citróny vôbec nejde. Ani o to, čo povedia ľudia. Mariena premýšľa ako o tom Miladu presvedčiť. Dumá nad tým, prečo ľudia veria veciam, ktoré im bránia žiť život v plnosti. Nad tým, prečo niektorí vidia všade len poloprázdne poháre. Uvedomí si, že často nám až niekto druhý musí ukázať, že tie poháre sú vlastne takmer plné.

Počasia sa nemení a Mariena si je istá, že Milada nepríde. Aj vtedy, keď jej muža privalil traktor, bolo takto podobne. Vo vinohradoch sa zle jazdilo i keď nebolo tak šmykľavo ako v ten nešťastný deň. Pôjde ju teda navštíviť ona.

Prezlečie sa a zbalí koláč do dózy. Z kuchynského okna vidí Moniku ako prešľapuje pred ich bránou. Chúďa, ved' prechladne. Do takého počasia si dať letné šaty, čo jej to napadlo? Zakričí na svojho syna: „Daniel, Monika je tu, ponáhľaj sa! Ja idem k Milade.“